

Na de bulldozer komt de rugstreepad

Garry Bakker [bureau Stadsnatuur Rotterdam; g.bakker-bsr@nmr.nl]

Er zijn projectontwikkelaars in Nederland die al de rillingen krijgen als ze de naam van het beest horen: de rugstreepad (*Bufo calamita*). Ondanks (of eerder juist dankzij) zijn bescheiden afmetingen is deze soort in staat geweest om groots opgezette bouwprojecten maanden te vertragen. Dan heb je toch wat in je mars als schijnbaar onbeduidende pad. Feitelijk zijn het erg leuke dieren, met een bijzondere ecologie. Ook in Rotterdam komt hij voor en wij van BSR hebben er de afgelopen jaren veel ervaring mee opgedaan. Reden genoeg om in Straatgras eens wat aandacht voor dit amfibie te vragen.

Beschermde soort

De rugstreepad maakt deel uit van een berucht, regelmatig door de media gedichteerd rijtje 'vijanden van onze economische vooruitgang'. Samen met onder meer de zeggekorfslak (*Vertigo moulinsiana*), de korenwolf (*Cricetus cricetus*) en de tongvaren (*Asplenium scolopendrium*). Dit is het gevolg van zijn streng beschermde status: de flora- en faunawet eist dat populaties van deze soort in stand worden gehouden. Dat stuit veelal op onbegrip, immers, het barst toch van die rugstreepadden in ons land? Helemaal waar, maar buiten Nederland is de soort

ronduit schaars, waardoor we een grote internationale verantwoordelijkheid hebben om het beest te beschermen.

De aanwezigheid van een streng beschermde soort wordt dikwijls als handige bijkomstigheid aangegrepen door belanghebbenden om ruimtelijke plannen te dwarsbomen. Dergelijke belangenverstrengeling draagt over het algemeen niet bij aan een positief maatschappelijk draagvlak voor natuurbescherming. Het beschermingsbelang wordt tenslotte misbruikt als argument ter ondermijning van ruimtelijke ontwikkelingen ten behoeve van de economische welvaart. Op die manier zijn streng beschermde soorten de laatste tijd vaker negatief dan positief in de publiciteit gekomen. De intrinsieke waarde van de soort zelf als onderdeel van een ecosysteem speelt dan allang geen rol meer. Terwijl soortbescherming in een land als Nederland, waar de biodiversiteit hard achteruit gaat, juist prioriteit en ondersteuning verdient.

Conflictsituatie

Deze conflictsituatie, natuur versus economische ontwikkeling, speelt ook sinds jaar en dag in het havengebied van Rotterdam. De teloorgang van De Beer en de soorten die daarbij moesten wijken voor havenuitbreiding (Buijs-

man 2007) zijn alom bekend. Maatschappelijk verantwoord ondernemen, het creëren van bewustwording van de waarde van natuur- en milieu, en het in een vroeg stadium in kaart brengen van natuurwaarden; het zijn zaken die ervoor kunnen zorgen dat anno nu beter met populaties van beschermde en bedreigde soorten in urbane landschappen wordt omgesprongen.

Ook de populatie rugstreepadden die van oudsher op de Beer voorkwam moet toentertijd een enorme klap hebben gekregen. De rugstreepad was en is in West-Nederland een karakteristiek element van de duinfauna. Zandige, spaarzaam begroeiende pioniersituaties voorzien van ondiepe, periodiek droogvallende plassen vormen een ideaal leefgebied (Beebee & Denton 1996). Dergelijke omstandigheden zijn vandaag de dag gelukkig nog steeds te vinden in de industriegebieden van de Europoort en op de Maasvlakte, zij het op beperkte schaal.

Levenswijze

De rugstreepad heeft in zijn leefgebied een competitief voordeel ten opzichte van andere amfibieënsoorten, namelijk een hoge tolerantie voor sterk wisselende fysisch-chemische watercondities (Sinsch 1998). De hoge sterfte onder larven in snel opwarmende en daardoor ook snel droogvallende waterplassen, wordt ruimschoots gecompenseerd door een massale reproductie, een zeer snelle larvale ontwikkeling en een lang voortplantingsseizoen. Doorgaans kan men van mei tot in september larven van de rugstreepad tegenkomen, terwijl bijvoorbeeld de gewone pad (*Bufo bufo*) er in mei zijn reproductieve taak voor het jaar er alweer op heeft zitten.

De habitatvoorkeur van de rugstreepad maakt dat hij een buitenbeentje is onder de beschermde soorten. Op het moment dat de bulldozer zijn werk heeft gedaan en alle overige soorten met de grond gelijk zijn gemaakt, of zijn bedolven onder een dikke laag zand, verschijnt onze gestreepte vriend.

▲ Behalve de gele streep over de rug, onderscheiden ook de rode wratten en de gelige oogkleur de rugstreepad van andere amfibieën. (Mark Grutters)

▲ Rugstreeppad, overdag ingegraven in een holletje onder het zand. (Mark Grutters)

Al valt dat meestal niet direct op.

Rugstreeppadden zijn uitgesproken nachtdieren. Overdag graven ze zich in onder het zand of verschuilen ze zich in een andere holte in de omgeving. Pas in de duisternis, als de kans op predatie door vogels en roofdieren kleiner is, begeven ze zich naar het water. Hier laten de mannetjes op warme avonden in koor een lang aanhoudend monotoon gekwaak horen. Overdag verraden enkel de aanwezigheid van eisnoeren en 'donderkopjes' het bestaan van rugstreeppadden in een terrein.

Bescherming

In opdracht van het Havenbedrijf Rotterdam brengt bSR al jarenlang de populatie rugstreeppadden in het havengebied in kaart. Er vinden hier immers veel ruimtelijke ontwikkelingen plaats en hoewel de soort baat heeft bij graafwerkzaamheden, is hij allerm minst 'bulldozerproof'. Om een duurzame instandhouding van de soort in het gebied te bevorderen zijn in 2008 achttien kunstmatige poelen met landhabitat aangelegd in een zone die in overleg met het

Ministerie van LNV als permanente compensatielocatie is aangewezen (Bakker *et al.* 2007).

De rugstreeppadpoelen zijn aangelegd naar Engels voorbeeld (Beebee & Denton 1996) en bestaan uit een ronde kuil van 80 centimeter diep die is bekleed met beton. Het voordeel van een verharde bodem is dat het waterniveau in de poel onafhankelijk is van de grondwaterstand en ook in de zomer lang op peil blijft. Gedurende het seizoen houdt bSR zich bezig met de monitoring van de waterkwaliteit, waarbij periodiek de watertemperatuur, zuurgraad en concentratie

▲ Vervangend leefgebied voor rugstreeppad in het Rotterdamse havengebied. (Mark Grutters)

▲ Rugstreeppadjes worden verplaatst in emmers. (Garry Bakker)

opgeloste stoffen in het water worden bepaald, alsmede de aanwezigheid van plantengroei, afval en overige factoren. Dit levert belangrijke informatie op over de milieukwaliteit en uiteindelijk over de kans op succesvol gebruik van de poel als voortplantingswater. Zo bleek bijvoorbeeld binnen enkele maanden al vis aanwezig in een van de poelen, wat van negatieve invloed kan zijn op de overleving van paddenlarven.

Op die terreinen die bestemd zijn

om te worden ontwikkeld ten behoeve van bedrijvigheid of industrie en waar geen beter alternatief mogelijk is, worden rugstreeppadden weggevangen. Dit gebeurt laat in de avond en nacht, waarbij de oevers van waterplassen met behulp van zaklantaarns meter voor meter worden afgezocht op aanwezige dieren. Deze worden met de hand in emmers verzameld en daarna uitgezet in het compensatiegebied. In 2008 zijn op die manier 29 volwassen rugstreeppadden vanuit een terrein verplaatst naar drie van de nieuw aangelegde poelen, slechts enkele kilometers verderop. Hier heeft de soort zich daarna herhaaldelijk voortgeplant, in twee van de drie poelen zijn in de zomer larven aangetroffen. De komende jaren kan pas worden bepaald hoe effectief de verplaatsing van dieren is, omdat een succesvolle kolonisatie van het gebied vooral afhangt van de overleving en verspreiding van jonge rugstreeppadden.

Toekomst

De ontwikkeling van de populatie rugstreeppadden in het havengebied zal ook de komende jaren nauwgezet worden gevolgd. Over de toekomst is nog weinig te zeggen, maar vast staat dat de rugstreeppad in het gebied dat nu havengebied is, al veel te verduren heeft gehad. De populatie in de Europoort is gezien de geïsoleerde ligging te midden van de industrie wellicht nog een relict van de ooit florerende populatie op De Beer van decennia geleden. De grote zandbak die Maasvlakte 2 gaat heten lijkt de plaatselijke populatie op termijn een prima levensverzekering te gaan bieden. Een goede aanpak qua beheer, monitoring en samenwerking met alle betrokken partijen in het havengebied, kan ervoor zorgen dat we nog jarenlang kunnen genieten van de rugstreeppad en zijn manier van leven in een extreem, door mensenhanden gevormd gebied. ◀

Literatuur

- Bakker, G., de Zwarte, N., & Grutters, M.A.J. 2007 - Beheerplan poelen Maasvlakte - onderhoud & monitoring en translocatie Rugstreeppad - bSR-rapport 99. bSR ecologisch advies, Rotterdam
- Beebee, T. & Denton, J., 1996 - The Natterjack Toad Conservation Handbook - English Nature, Peterborough
- Buijsman, E., 2007 - 'Een eersteklas landschap' - De teloorgang van natuurmonument De Beer - Uitgeverij Matrijs & Natuurhistorisch Museum Rotterdam
- Sinsch, U., 1998 - Biologie und Ökologie der Kreuzkröte - Laurenti Verlag, Bochum